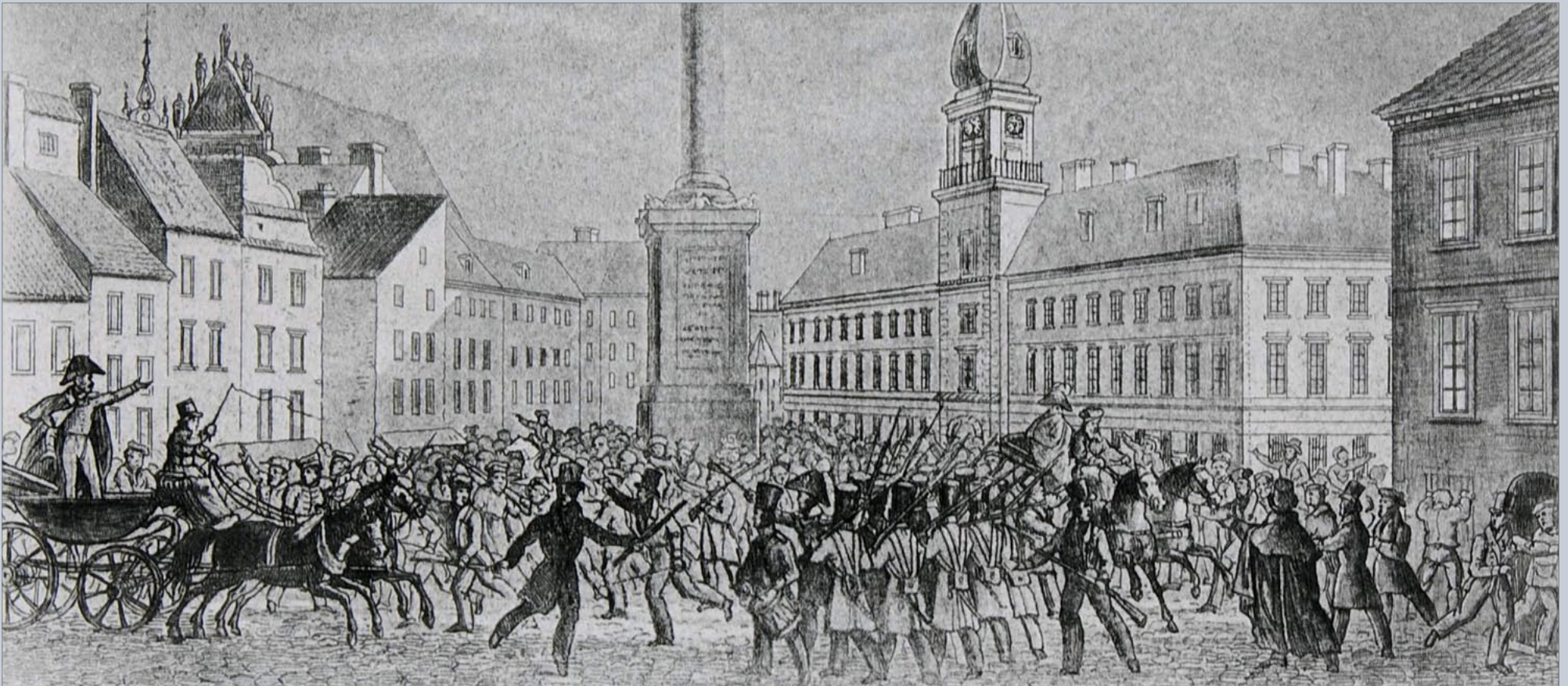

Opowieści kolekcjonerskie – Gabinet Rycin

O wystawie „Kolekcjonerstwo Potockich”
w tekście łatwym do czytania i rozumienia

Spis treści

Wstęp O czym jest ten przewodnik	3	Ćwiczenie 1	32
Informacje praktyczne	4	Ćwiczenie 2	33
		Ćwiczenie 3	34
Część 1 Co zobaczysz w Gabinetce Rycin	4	Słowniczek	35
Jak powstaje grafika?	5	Stopka redakcyjna	36
	9	Informacje praktyczne	38
Część 2 Grafika Plac Zygmunta. Powstanie	10		
Belweder	11		
Most Sobieskiego w Łazienkach	11		
Grafika Arsenał	13		
Więzenie na Lesznie w Warszawie	16		
Ulica Długa i Miodowa	16		
Dokument historyczny	22		
Jak powstał cykl grafik „Powstanie”	22		
Wojsko Polskie	25		
Sygnatura na grafice	28		
Rola grafik	28		
Jak dbać o grafiki?	31		

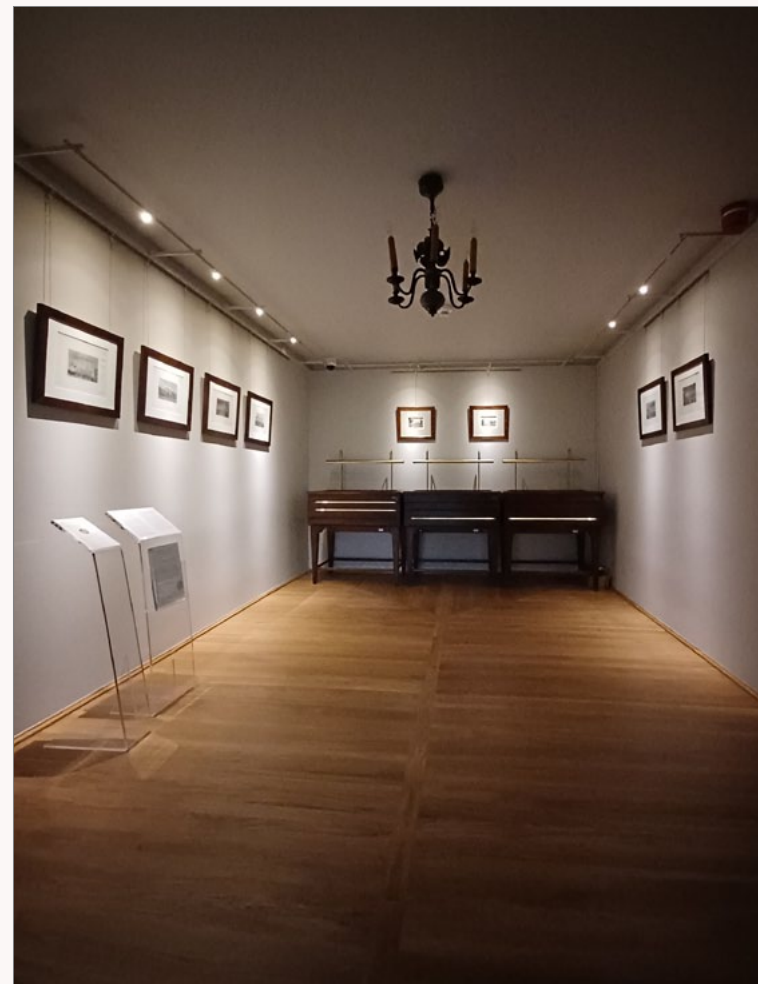
Wstęp

O czym jest ten przewodnik

W tym przewodniku przeczytasz o Gabinecie Rycin.
To niewielkie pomieszczenie, przyciemnione.
Na ścianach wiszą ryciny, czyli odbitki.
Przypominają o ważnych wydarzeniach.

Przewodnik jest podzielony na dwie części:

- Z pierwszej części dowiesz się, jak się robi ryciny.
- W drugiej części przeczytasz ciekawostki o wybranych rycinach.

Gabinet Rycin

Informacje praktyczne

- Trudne słowa zaznaczyliśmy **grubą czcionką**.
- Definicje zaznaczyliśmy w ramce.
- Na końcu przewodnika jest słowniczek.
Są w nim zebrane wszystkie trudne słowa i definicje.
- Słowa z języków obcych czasami trudno przeczytać.

Dlatego w nawiasach za takim słowem napisaliśmy ich wymowę.

Część 1

Co zobaczysz w Gabinetcie Rycin

Pokazujemy w nim zbiór **grafik historycznych** – odbitek na papierze wykonanych dawno temu.

Kiedyś każdy kolekcjoner sztuki zbierał grafiki.

Odnajdywał na nich ważne informacje,

na przykład o dawnym wyglądzie budynku, mebli, miejsca.

Na grafikach są również informacje o ważnych wydarzeniach historycznych.

Na przykład o **powstaniu listopadowym**.

Powstanie to walka narodu w obronie wolności.

Na wystawie zobaczysz sześć grafik z tego powstania.

Zobaczysz na nich między innymi:

- jak byli ubrani powstańcy
- gdzie walczyli

Jak powstaje grafika?

Najpierw artysta robi wzór.

Jest to rodzaj stempla.

Ten wzór będzie potem odbijał na papierze.

Taki wzór nazywa się **matryca**.

Matrycę robi się w różnych materiałach,
na przykład w metalu, w drewnie, na kamieniu.

Wzór na matrycy może być:

wklęsły

płaski

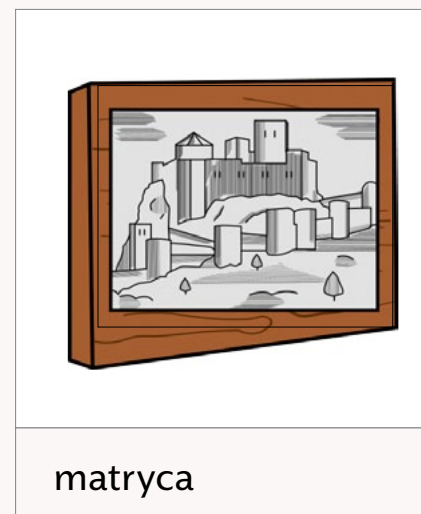
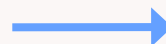

wypukły

Matryca wklęsła

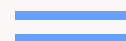
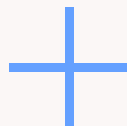
Artysta rzeźbi dłutem wzór, na przykład w drewnie albo metalu.

Płytką z wyrzeźbionym wzorem to **matryca**.

Jak powstaje grafika?

Na matrycę artysta nakłada farbę.

Jak powstaje grafika?

Potem odbija na papierze albo tkaninie.

W ten sposób powstaje grafika, czyli odbitka na papierze.

Grafika: Powstanie. Plac Zygmunta

Na zdjęciu jest grafika z cyklu Powstanie.
Widzisz na niej pierwsze chwile powstania.
Zacząło się na Placu Zygmunta.
Czy rozpoznajesz to miejsce?
Tak, teraz nazywa się Plac Zamkowy.

Przy kolumnie Zygmunta zebrał się tłum.
Wojskowi stanęli naprzeciwko cywili.
Niektóre osoby miały broń.
Zrobiło się zamieszanie – jedni biegali,
inni stali spokojniej.

Grupa osób pod kolumną.
To cywile.

Grupa wojskowych

Grafika: *Powstanie. Plac Zygmunta*

Polska była wtedy pod **zaborami**,
była zajęta przez inne państwa.
Część osób chciała żyć w wolnym kraju.
Postanowili walczyć o wolność.

Osoby te rozpoczęły powstanie.
Chciały wszystkich Polaków przekonać do walki z **zaborcą**.
Właśnie ten moment autor pokazał na tej grafice.

Padło hasło: „Do Arsenалу! Po broń!”
Tłum poszedł.

Część 2

Grafika: *Belweder*

Jest to druga grafika z cyklu Powstanie.
Grupa powstańców atakuje Belweder.
W czasie zaborów była to siedziba zaborcy –
państwa, które weszło na teren Polski i rządziło.
Mieszkał tu brat cara – Wielki Książę Mikołaj.
Zdażył uciec przed powstańcami.
Plan się nie udał, nie został zabity.

Scena dzieje się wieczorem.
Po lewej stronie widać okrągły księżyc
wyłaniający się spoza chmur.
Powstańcy mają strzelby.
Obezwładniają strażników i wchodzą do Belwederu.

Część 2

Grafika: *Most Sobieskiego w Łazienkach*

To trzecia grafika z cyklu o Powstanie.

Ta scena również rozgrywa się 29 listopada.

Jest już zmrok.

Dzień był pochmurny.

W mieście było smutno i posępnie.

Grupa powstańców stoi pod pomnikiem króla Jana III.

Przyszli po nieudanej próbie zamachu
na Wielkiego Księcia Mikołaja.

W czasie zaborów to on rządził na ziemiach polskich.

Powstańcy czekają na osoby ze Szkoły Podchorążych.

Razem poszli do centrum miasta.

Namawiali cywili do przyłączenia się do powstania.

Pomnik konny króla Jana III

Część 2

Grafika: *Arsenał*

Arsenał to budynek lub pomieszczenie przeznaczone do trzymania broni.

Na tej grafice tłum ludzi stoi przez takim budynkiem.
Jest na nim napis Arsenauł.

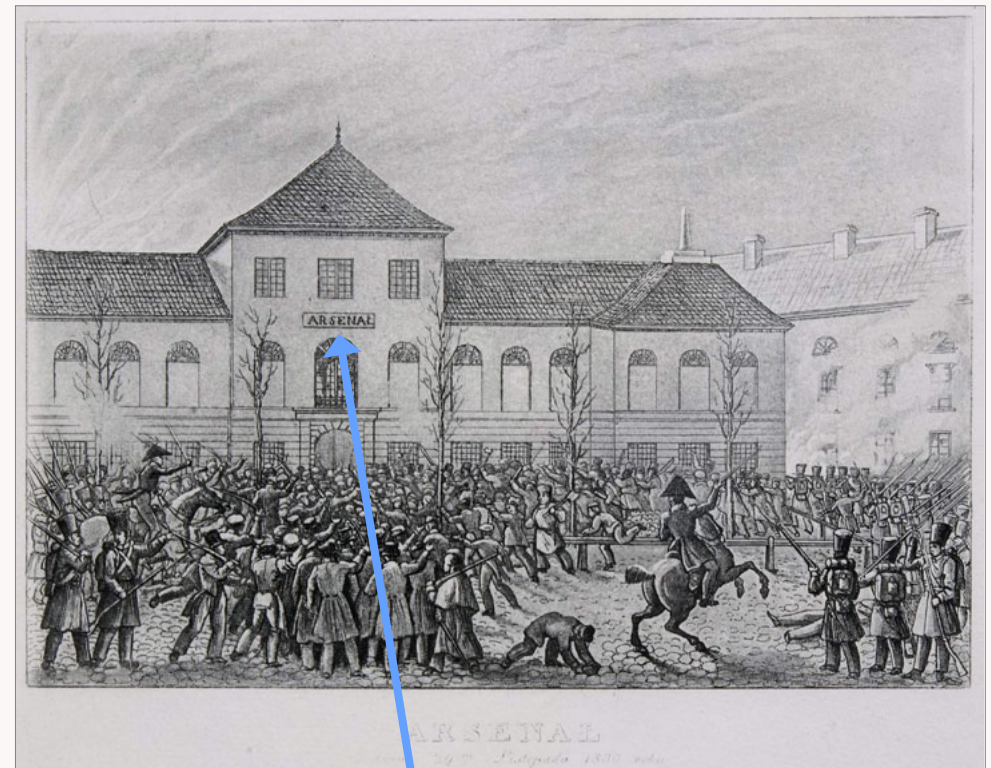
Tłum chce się włamać do środka.

Przyszli po broń.

Wiemy, że do Arsenaułu włamali się o godzinie 8 rano.

Zabrali wiele tysięcy sztuk broni.

Rozdano ją mieszkańcom.

nazwa budynku

Część 2

Grafika: *Więzienie na Lesznie w Warszawie*

Na tej grafice widać powstańców przed kolejnym budynkiem. W oknach są kraty. Było w nim więzienie. Siedzieli w nim **więźniowie polityczni** – osoby zamknięte za poglądy polityczne. Powstańcy wdzierają się do środka. Chcieli wypuścić więźniów.

Więzień, który wtedy był w budynku, napisał:
„Usłyszałem krzyk: „Niech żyje Polska!
Bracia Polacy – wolni jesteście!”
I tłum powstańców wdarł się do więzienia.

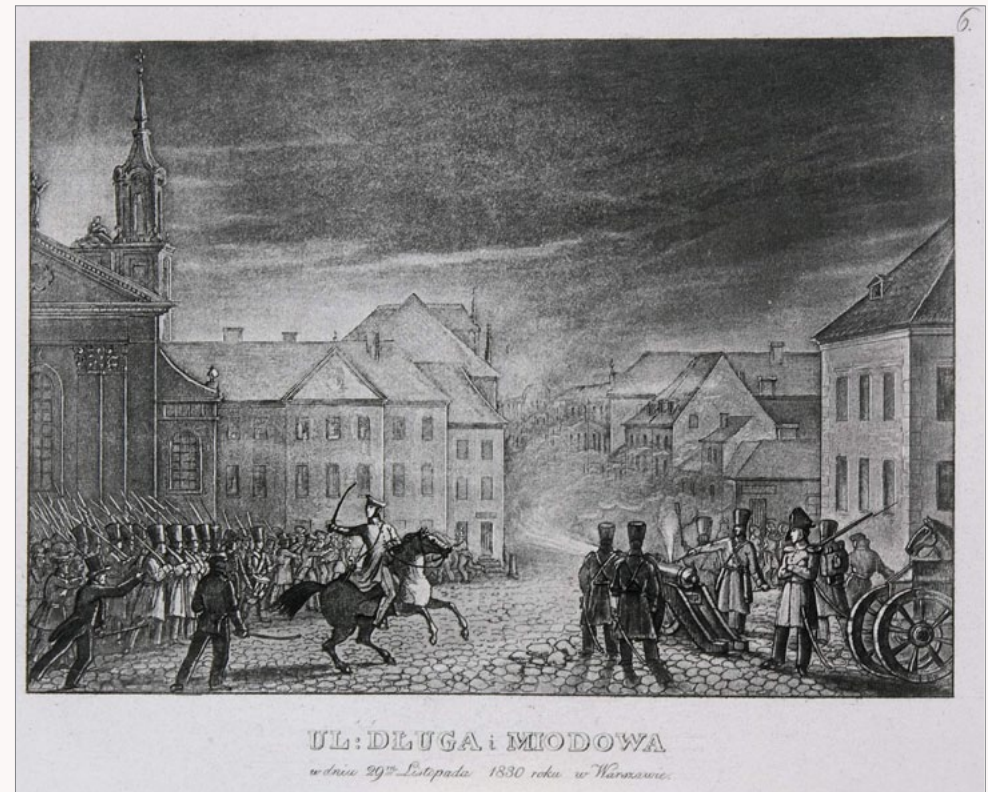
Część 2

Grafika: *Ulica Długa i Miodowa*

Na tej grafice naprzeciwko siebie stoją dwie grupy.
Po jednej stronie stoją powstańcy.
Po drugiej stronie stoją wojska zaborcy – Rosji.
Zaczyna się walka.

Walczyli na obecnym placu Krasieńskich w Warszawie.
Wszystko działo się wieczorem.

Powstańcom w walce pomagali cywile.
Strzelali z okien swoich mieszkań.
Ostatecznie wojska rosyjskie wycofały się.
Arsenał został w rękach powstańców.
Jeśli nie pamiętasz, co było w Arsenale,
wróć na stronę 15.

Część 2

Dokument historyczny

To już wszystkie grafiki z cyklu Powstanie.

Było ich więcej.

Nie zachowały się do dzisiaj.

Po upadku powstania niszczone wszystkie pamiątki o tym wydarzeniu.

Za przechowywanie grafik groziły kary.

Dlatego pozostałe zostały zniszczone.

Chociaż grafiki były niewielkie,

miały w sobie bardzo dużo siły.

Dawały nadzieję na wolność.

Pobudzały do walki o wolność.

To nie podobało się zaborcy.

Część 2

Dokument historyczny

Takie grafiki mają też duże znaczenie dla historyków.

Dokumentują, czyli potwierdzają,
że wydarzenie rzeczywiście się odbyło.

Wokół ilustracji są bardzo ważne informacje:

- nazwa miejsca – Plan Zygmunta
- data – 29 listopada 1830 roku
- nazwa grafiki – Powstanie

nazwa grafiki

nazwa miejsca

data

Część 2

Jak powstał cykl grafik „Powstanie”

Jan Feliks Piwarski był **naocznym świadkiem**,
czyli **widział na żywo**, jak rozpoczynało się powstanie.

Zrobił 6 rysunków.

Pokazał na nich dokładnie to, co zobaczył.

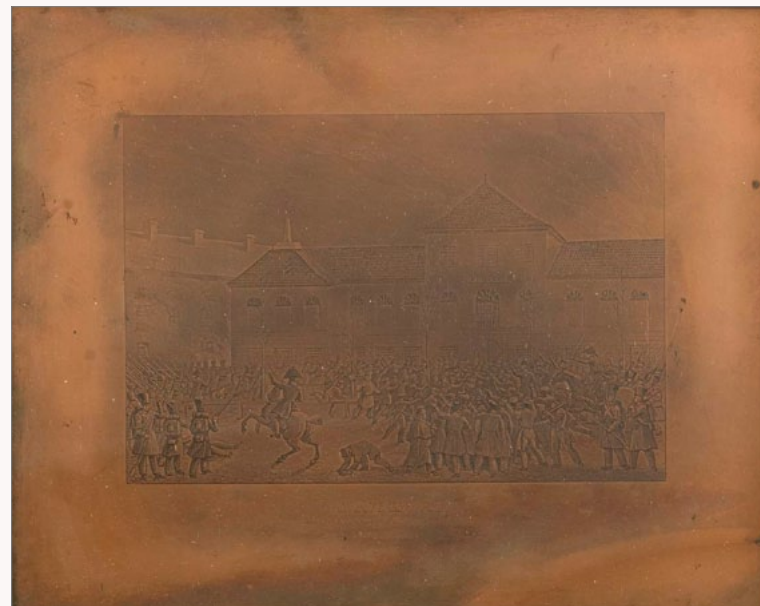
Na przykład tłum ludzi na Placu Zygmunta,
tłum ludzi przed Arsenalem.

Potem **rytownik** zrobił matrycę,

czyli **wyrył ten rysunek w metalowej płycie**.

Matrycę pokrywano farbą i odbijano grafiki.

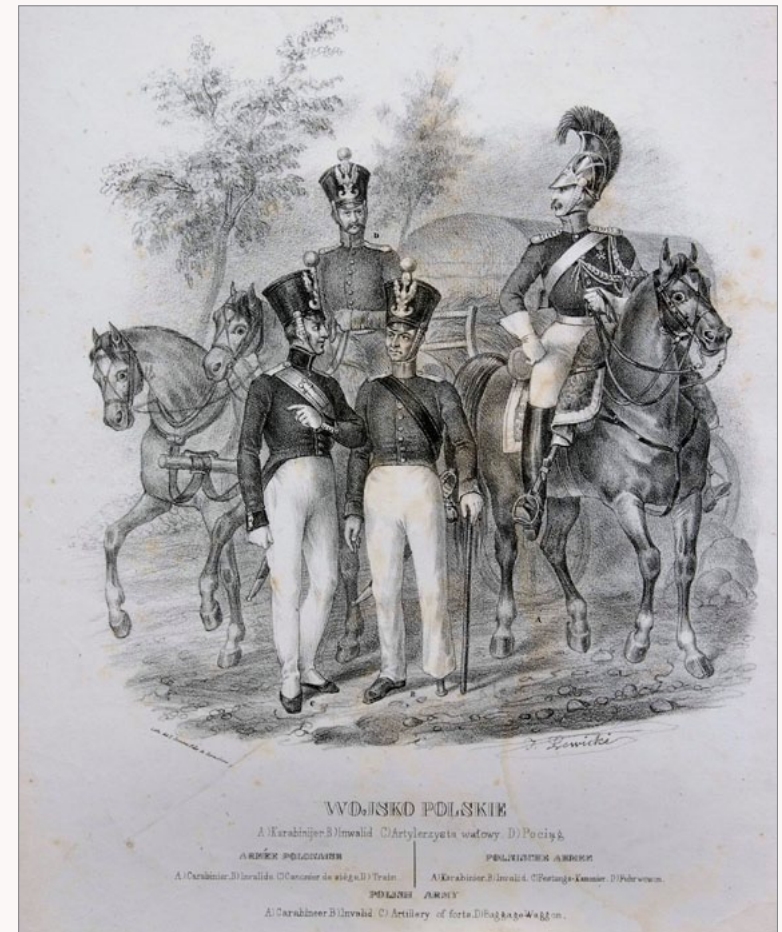
Tak powstały grafiki omówione na wcześniejszych stronach.

matryca – rysunek wyryty w metalu

Wojsko Polskie

W Gabinetecie Rycin są również inne grafiki.
Na zdjęciu obok na grafice jest wojsko polskie.
Ta grafika to przykład grafiki zrobionej z matrycy płaskiej.
Matryca była zrobiona na kamieniu.

Zwróć uwagę na podpis.

Z podpisu dowiesz się,

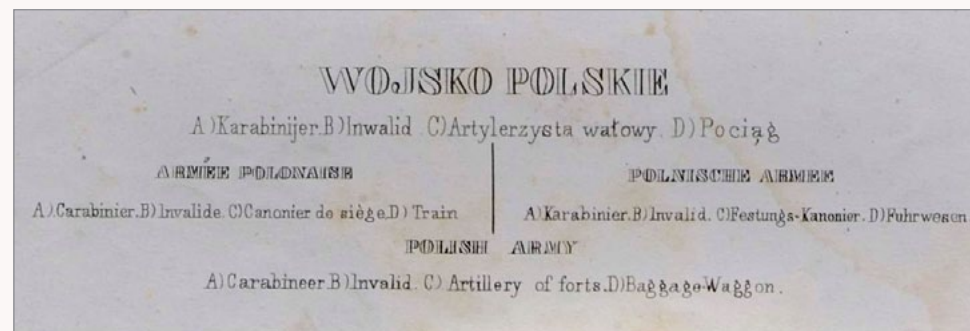
jaką funkcję mieli żołnierze na grafice:

A) karabinijer

B) inwalid

C) artylerzysta wałowy

D) pociąg

Aby dowiedzieć się, który żołnierz jaką pełnił funkcję, wystarczy na grafice odszukać litery przy każdym z żołnierzy.

Nazwy żołnierzy są aż w czterech językach:

polskim, francuskim, niemieckim i angielskim.

Po polsku niektóre wyrazy pisze się teraz inaczej.

Na przykład piszemy karabinier a nie karabinijer.

D. pociąg – żołnierz odpowiedzialny za transport (???)

C. artylerzysta wałowy – z grupy, dla której podstawowym uzbrojeniem są działa o dużym zasięgu albo broń raketowa

A. karabinier – wyborowy żołnierz kawalerii lub piechoty

B. inwalida wojenny

Część 2

Sygnatura na grafice

Sygnatura to podpis autora.

Artyści często umieszczali swój podpis na matrycy.
Potem był on odbijany.

Czasami podpisywali się już na odbitce.

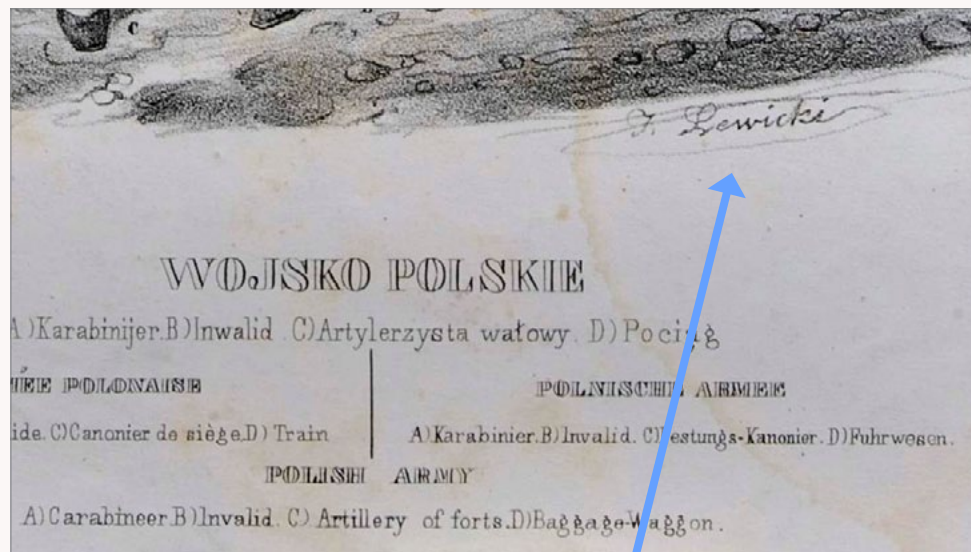
Najczęściej podpis robili ołówkiem.

Takie grafiki mają największą wartość.

Podpis autora wykonany ręcznie na odbitce dowodził,
że podpisana osoba była autorem grafiki.

Na grafice „Wojsko polskie” jest sygnatura autora.

Dzięki temu ta grafika ma większą wartość.

sygnatura autora J. Lewicki

Część 2

Rola grafik

W tamtych czas nie było zdjęć ani sms-ów.
Ich rolę pełniły obrazy, rysunki albo grafiki.
Jednak nie docierały tak szybko do innych osób,
bo robi się je znacznie dłużej niż zdjęcie.

Aby szybko trafić do dużej liczby osób,
grafiki były lepsze od obrazów czy rysunków.
Z jednej matrycy można było wykonywać dowolną liczbę grafik.
Dla 20 osób trzeba przygotować 20 obrazów.
Ale wystarczy jedna matryca.
Bo można zrobić z niej wiele odbitek.
Odbitki były rozdawane mieszkańcom.
Dzięki temu wiedzieli o prowadzonych walkach.

Część 2

Jak dbać o grafiki?

Grafiki są na papierze.

Papier jest bardzo delikatny.

Na przykład szybko zmienia kolor,
gdy dłużej pada na niego światło.

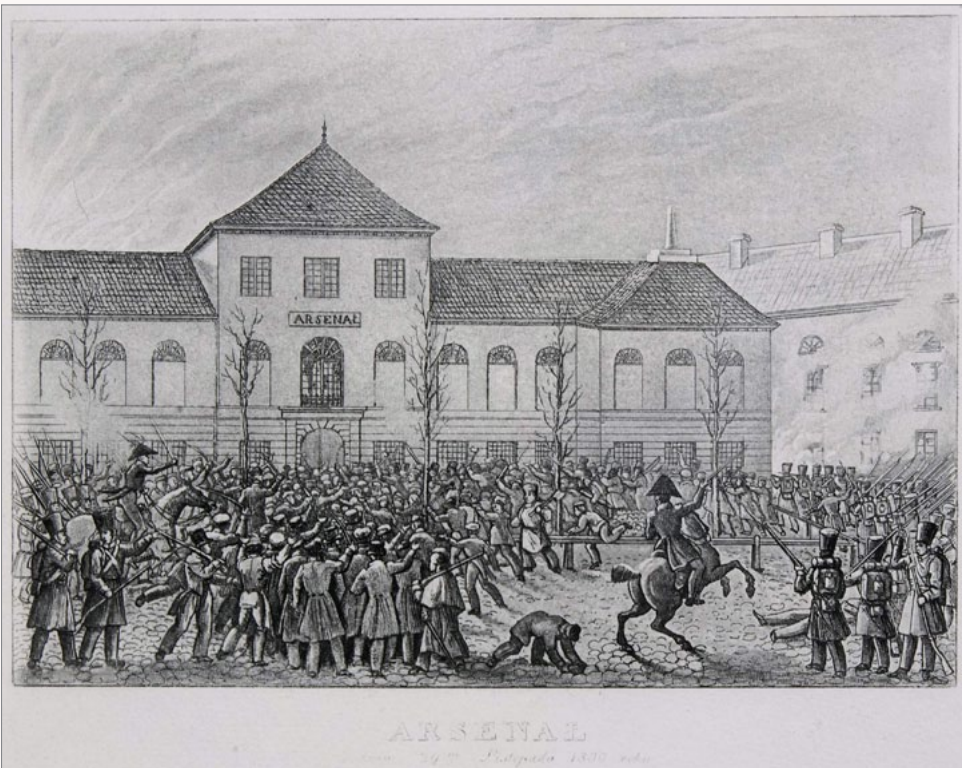
Aby ochronić grafiki:

- w tej sali jest dość ciemno
- co kilka miesięcy grafiki trzeba chować,
- a na ich miejsce są wieszane inne.
- najdelikatniejsze są pokazywane w specjalnych gablotach.

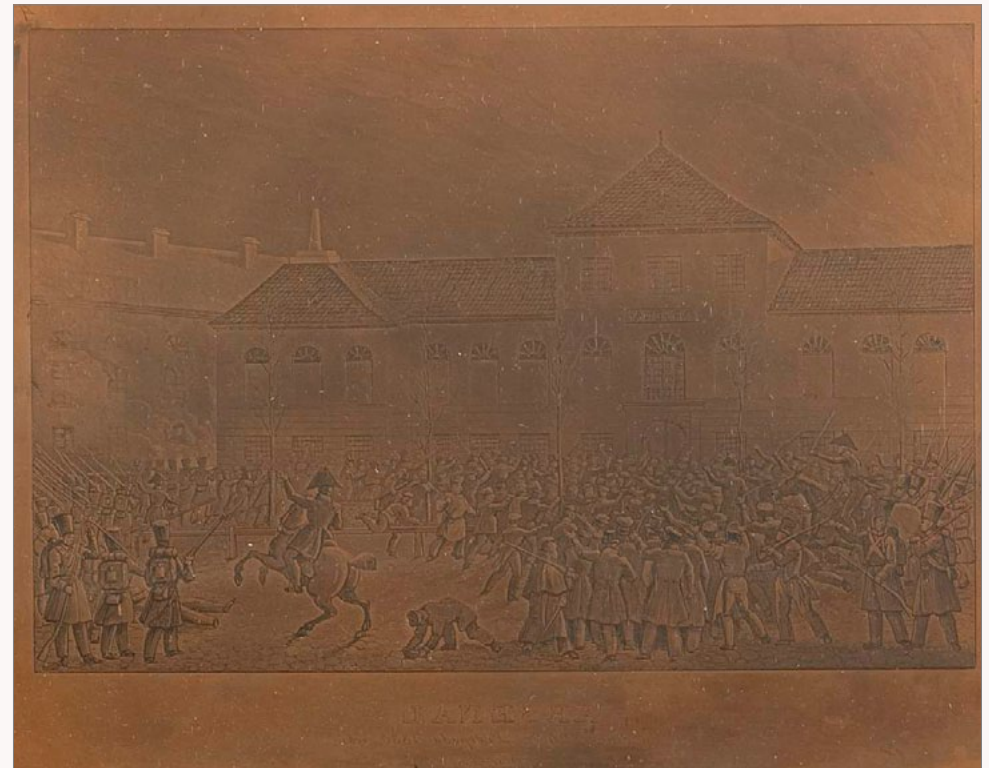
O dobry stan grafik dbają konserwatorzy.

Ćwiczenie 1

Które z poniższych zdjęć jest matrycą, a które grafiką?

A

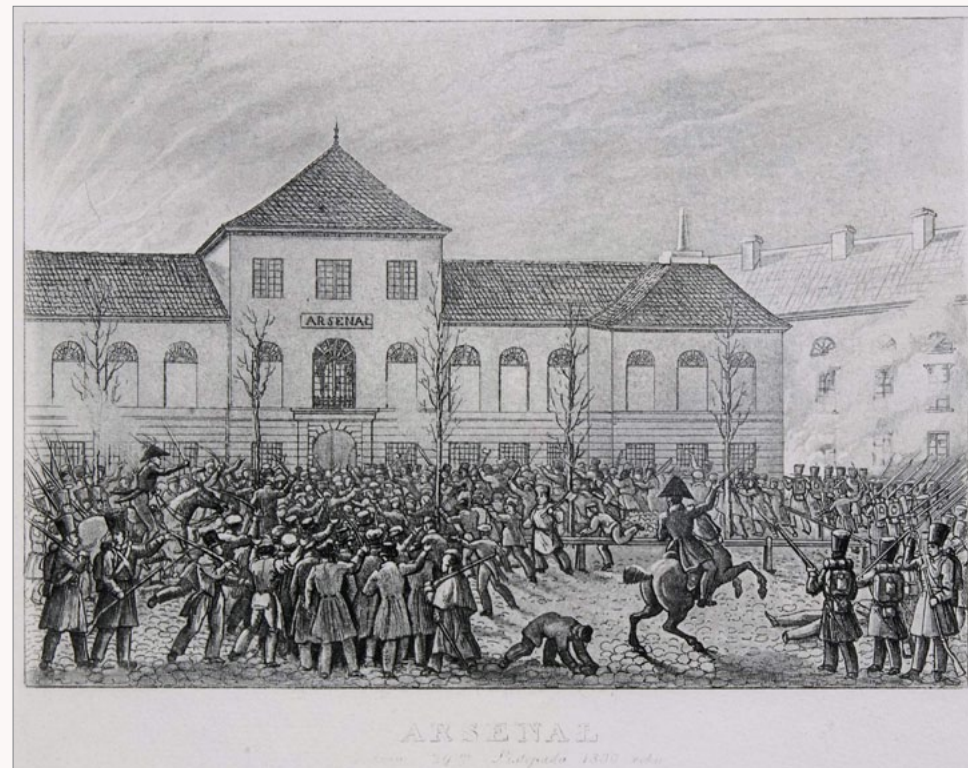
B

Ćwiczenie 2

Czym jest Arsenał?

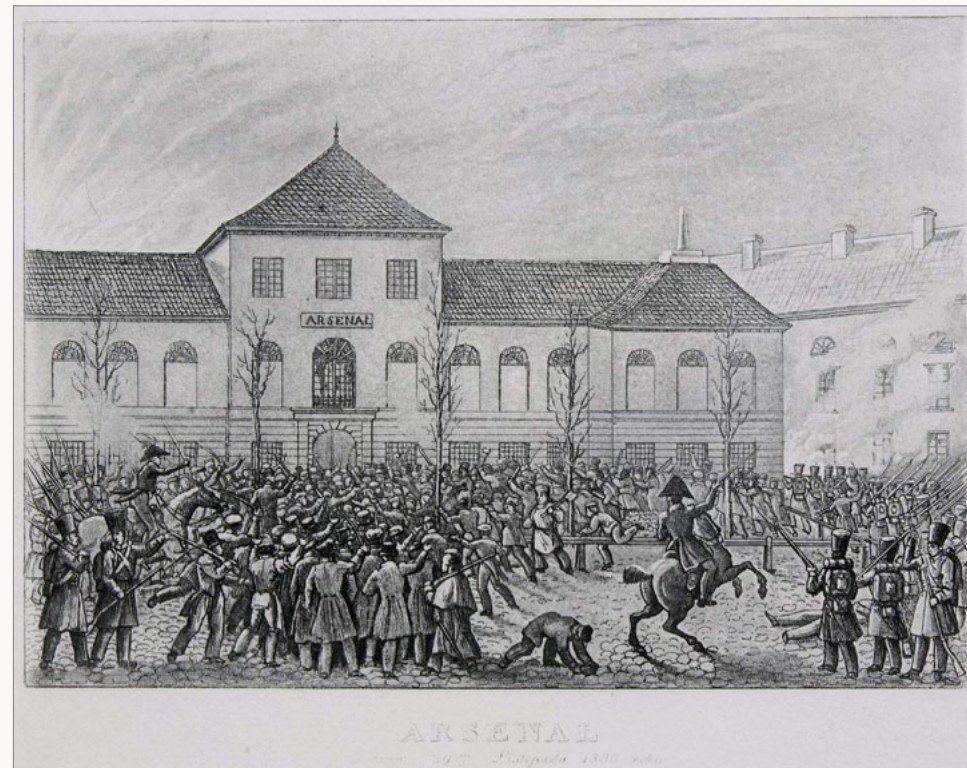
Odszukaj go na zdjęciu i opisz własnymi słowami.

Następnie odszukaj fragment na jego temat w tekście.

Ćwiczenie 3

Znajdź hasła z ramek na poniższej grafice:

nazwa grafiki

data

nazwa miejsca

Słowniczek

arsenał – budynek lub pomieszczenie przeznaczone do trzymania broni (strona 15)

dokumentować – potwierdzać, że wydarzenie rzeczywiście się odbyło (strona 19)

grafika historyczna – źródło informacji o wydarzeniach albo miejscach, które już minęły (strona 4)

matryca – płytka z wyrzeźbionym wzorem (strona 6)

naoczny świadek – osoba, która na własne oczy widziała, co się stało (strona 20)

powstanie – walka narodu w obronie wolności (strona 5)

rycina – odbitka (strona 3)

rytownik – osoba, która robi matrycę, czyli wryła rysunek w płycie metalowej lub drewnianej (strona 20)

sygnatura – podpis autora na jego dziele (strona 24)

więzień polityczny – osoba zamknięta w więzieniu za poglądy polityczne (strona 16)

zabory – zajęcie jednego państwa przez inne państwo (strona 12)

**Prace, które wykonaliśmy,
aby powstał ten przewodnik:**

Napisanie tekstu _____

Ćwiczenia _____

Redakcja merytoryczna _____

Konsultacje merytoryczne tekstu łatwego _____

Redakcja językowa _____

Wykonanie zdjęć _____

Wykonanie projektu graficznego _____

Piktogramy _____

**Osoby i firmy,
które wykonały te prace:**

Marta Walewska

Katarzyna Staniszevska

Marta Gołabek

Ośrodek Wsparcia „Ochota”, I. Duda, A. Smolińska, B. Osiński,
M. Abczyńs

Joanna Fiuk

zdjęcie z archiwum Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie
z wyjątkiem zdjęć na stronach: 10, 12, 17, 24, 29, 31

Grafixpol

Symbole ARASAAC <https://arasaac.org/> udostępnione na
licencji Creative Commons

Symbole PCS znaki towarowe Tobii Dynavox LLC.

Użyto za zgodą.

Stopka redakcyjna

Masz pytania lub uwagi do przewodnika?

Chcesz się więcej dowiedzieć o muzeum w tekście łatwym do czytania i zrozumienia?

Napisz do nas!

Kontakt: Marta Walewska, e-mail: mwalewska@muzeum-wilanow.pl

Przewodnik powstał jako element przedsięwzięcia grantowego pt. **Usunięcie barier komunikacyjnych na wystawie „Fascynacje kolekcjonerskie Potockich” celem poprawy dostępności w obszarze rozumienia i czucia** realizowanego przez Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie w ramach projektu pt. „Kultura bez barier” finansowanego ze środków Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER) 2014-2020 Działanie 4.3 Współpraca ponadnarodowa, realizowanego przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, w partnerstwie z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Fundacją Kultury bez Barier oraz Institut für Bildung und Kultur e.V.

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

